

כלי יקר

פרשת אחרי מות קדושים

גיליון 81 שנה ב' ה'תש"פ

דבר המערכת

לציבור לומדי העלון ה' עליהם יחיו.

בצל תקופה זו, אשר זעו אמות הסיפים, מצינו בדברי רבנו ז"ע [עוללות אפרים חלק ב, מאמר קסג] אשר הביא את דברי בעל העקרים [מאמר שלישי פרק לג] שהשמחה היא קיום הדבר בנפש, ונותנת גמר ושלימות אל המעשה איזו פועל שיהיה, שאפילו הפועל הרע ראוי שיעשה בשמחה, כדי שיגיע אל שלמות תכליתו, כמו שנאמר [דברים כח, סג] 'כן ישיש ה' עליכם להאביד אתכם וגו', ובודאי שהוא יתברך לא יהיה שמח באבדון מעשה ידיו חלילה, אלא שהוא יתברך יסבב שהפועל הרע יהיה שמח וטוב לב, עד. וכן בעקידה פרשת אמור כתב שהשמחה היא הוראה על שלימות הפועל, כמו שנאמר [תהלים סח, ד] 'וצדיקים ישמחו יעלצו לפני אלהים וישישו בשמחה' והארץ הרב בדבריו.

בימים אלו אשר העולם כולו נמצא בחשש מפני הבאות עלינו, תפקידנו בעת הזו להתבונן היטב בשאלה 'על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת', ואנו כעמלי תורה בקדושה וטהרה אין לנו להתעסק בנתונים כאלו ואחרים אשר מובאים תחת כל עץ רענן, תפקידנו בעת הזו לישא חשבון נפש בעצמנו ועלינו בלבד.

כפי שהבאנו כאן במדור זה, שבשנת ה'שס"ו עת כיהן רבנו ז"ע כרב העיר וראש הישיבה בפראג, נאלץ לברוח לעיירה קטנה הסמוכה מרחק כמה מאות מילין מפראג עקב מגפת הדבר אשר פגעה בתושבי העיר, ובאותו הזמן מצא רבנו ז"ע את מנוחת הנפש לכתוב את ספרו 'עמודי שש'. ולכאורה בזמן בריחה הרי נעלמת שלוות הנפש, והנה רבנו ז"ע מציין כי זכה באותו הזמן לשלוות הנפש ועל ידי כך יכל להמשיך לכתוב את ספריו.

המבואר, שבאם לוקחים כל מאורע ונקודה בשמחה, ומבינים כי זהו רצון ה', וכך רצונו של הבורא יתברך שיהיה בעולמנו, הרי זהו תפקידנו, ועלינו לשמוח בתפקיד אשר נתן ה' לנו.

בברכת התורה

מערכת עלון כלי יקר

יבוא אל הקודש - בזכות האבות

'בזאת יבא אהרן אל הקודש בפר בן בקר וגו' [ויקרא טז, ג]

ואמרו במדרש [ויקרא רבה כא, יא] 'פר' כנגד אברהם, שנאמר [בראשית יח, ז] 'ואל הבקר רץ אברהם'. 'ואיל' כנגד יצחק, שנקרב תמורתו איל, ו'שני שעירי עזים' כנגד יעקב, שנאמר בו [בראשית כז, ט] 'וקח לי משם שני גדיי עזים'.

כוונת מדרש זה לומר כשם שמצינו שגם למושה לא נראה ה' כי אם בזכות האבות כמו שנאמר [שמות ד, ה] 'למען יאמינו כי נראה אליך ה' אלהי אבותם אלהי אברהם וגו', כך כהן גדול ביום הכיפורים נראה אליו ה' בזכות האבות.

ויש בכלום רמז ליום כיפור, כי מה שנאמר [בראשית יח, ז] 'ואל הבקר רץ אברהם' סובר מדרש זה שהיה ביום כיפור כי גם רבותינו ז"ל דרשו [בפרקי רבי אליעזר כט] בעצם היום נימול אברהם שנימול ביום כיפור, וסובר שכל המעשה מן 'וירא ה' אל אברם באלוני ממרא' הכל היה ביום אחד, ואף על פי שעשה סעודה ביום ההוא, מכל מקום אחר שלא נתנה התורה עדיין היה מחמיר על עצמו ולא על אחרים. ו'איל של יצחק' יש במדרש שהיה המעשה ההוא ביום כיפורים [עין ילקוט ראובני פרשת וירא כב, יד] וראיתו מן פסוק [בראשית כב, יד] 'אשר יאמר היום בהר ה' יראה', שבכל שנה ביום זה ה' יראה כי בענן יראה שמה ה'. ו'שני שעירים של יעקב' אמרו במדרש [בראשית רבה סח, יד] 'שני גדיי עזים טובים', טובים לך וטובים לבניך, טובים לך שעל ידיהם תקבל הברכות, וטובים לבניך שעל ידיהם מתכפר להם ביום הכיפורים, ומאז הובטח יעקב על כפרת יום קדוש זה על ידי שני שעירים.

ומוסיף רבנו ז"ע

'גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל' [ויקרא טז, ח]

נראה לומר ששני השעירים הללו דומים ממש לשני גדיי עזים שעשה יעקב ליצחק, ועשה את האחד מטעמים כאשר אהב החומר, וזה חלקו של סמאל שניתן לו שוחד כדי שיקבל יעקב הברכות על חלקו מצד הגדי השני שעשה פסח לה', כדאיתא במדרש [פרקי רבי אליעזר פרק לב], כי בו ביום ראשון של פסח אמר יצחק, בני אוצרות טללים נפתחים היום וכו', כך לדורות בשני שעירים אלו ניתן לסמאל חלקו, כדי שיקבל יעקב חלקו מן הגורל אשר לה'. וכן סמכם המדרש [בראשית רבה סח, יד] האומר 'גדיי עזים טובים, טובים לך שעל ידיהם תקבל הברכות, וטובים לבניך שעל ידיהם מתכפרים ביום כפורים'.

בגדי אהרן בבואו אל הקודש

'כתונת בד קודש ילבש וגו' [ויקרא טז, ד]

לפום ריהטא נראה שזולת הכפרה יש עוד תועלת שני בכניסת כהן גדול לראות פני השכינה אחת בשנה, כדי לחזק האמונה, כדרך שנראה ה' לכל ישראל בהר סיני כדי לטעת בלבם דבור 'אנכי' ולא יהיה לך', כך מידי שנה בשנה רצה ה' להתראות אל הכהן שלוחם כדי לחדש האמונה בשני דברות אלו שהם יסוד האמונה. ואם באולי עברו ישראל על 'לא תרצה' ולא תנאף' כי הם מקבילים מול דבור אנכי ולא יהיה לך, כמו שבארנו למעלה פרשת כי תשא על פסוק 'ויקומו לצחק' [לב, ו]

על כן נצטוו הכהן ללבוש 'כתונת בד קודש', כי ה'כתונת' אמרו רבותינו ז"ל [ערכין טז, א] שמכפר על שפיכות דמים, ו'מכנסי בד' מכפרים על גילוי עריות, כדי שלא יתנגדו אל שני דברות 'אנכי' ולא יהיה לך', ולכרות עליהם ברית חדשה בכל שנה ושנה, ולפי שבעבודה זרה הקדוש ברוך הוא מעניש גם על המחשבה, על כן נאמר 'ובאבנט בד יחגור', כי 'האבנט' מכפר על הרהור הלב [ערכין טז, א] ולפי שבכניסה זו נענשו בני אהרן על שהסתכלו בשכינה מתוך לב גס, על כן נאמר באהרן 'ובמצנפת בד יצנוף', כי ה'מצנפת' מכפר על גסות הרוח [ערכין טז, א].

דבר אחר, לכך פרט אלו ארבעה בגדים, כנגד הדברים שנכשלו בהם בני אהרן, והנה ה'כתונת' ו'אבנט' הוא על דרך שמיסיק בילקוט שמעוני [שמיני, רמז תקכד] שהיו בני אהרן מהלכים אחר משה ואהרן ואמרו מתי ימותו שני זקנים הללו ואנו נוהגין שררה על הציבור, רבי אייבו אמר בפיהם אמרו דבר זה, ר' פנחס אמר בלבם הרהרו. וקשה במאי קמפלגי, ומי הגיד להם שכך אמרו, או בלבם הרהרו.

ונראה שדעת ר' אייבו נוטה לומר, מדקאמר 'כתונת בד קודש ילבש', והכתונת מכפר על שפיכות דמים, והיכן מציינו שבני אהרן נכשלו בחטא שפיכות דמים, אלא ודאי 'שבפיהם אמרו דבר זה', והיו מלבינין פני משה ואהרן באמרם שאינן ראוין להיות מנהיגים כי אם מצד שהם זקנים, 'והמלבין חבירו חשוב כשופך דמים', על כן בא כתונת זה לכפר על שפיכות דמים, שלא יבא אהרן אל הקודש ויהיה עליו חטא זה, כי בני אהרן היו מלוכלכים בחטא זה וחזו את האלהים, ויען 'כי לא לפני חנף יבא' [איוב יג, טז], לא יבא במגוריו רע, על זה הזהיר את אהרן על כפרה זו בבואו אל הקודש, שלא יבוא אל הקודש מלוכלך בחטא זה.

ודעת רבי פנחס, מדקאמר 'ובאבנט בד יחגור' המכפר על הרהור, ודאי בלבם הרהרו זה, וכדרך שבארנו דברי ר' אייבו, ור' אייבו סבר שה'אבנט' מכפרת על הרהור של עריות, כי בני אהרן לא היו להם נשים, ומי שהוא בלא אשה מלא הרהורי עבירה, ורבי פנחס סבר שה'כתונת' המכפר על שפיכות דמים היינו לפי שלא עסקו בפריה ורביה, על כן דומה כאילו שפכו דם, כדמיסיק ביבמות [גז, א]: 'תניא רבי אליעזר אומר כל שאינו עוסק בפריה ורביה כאילו שופך דמים', שנאמר [בראשית ט, י] 'שופך דם האדם', וכתב [בראשית ט, יז] 'ואתם פרו ורבו', וטעמו של דבר כי דם זרעותיו הנה נדרש מידו.

'ומכנסי בד' המכפר על גילוי עריות, בעבור שנכנסו שתויי יין המרגיל לערוה, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל [זימא עה, א] 'כל הנותן עינו בכוסו כל העריות דומות עליו למישור', שנאמר [משלי כג, לא] 'כי יתן בכוס עינו יתהלך במישרים'.

'ובמצנפת בד' כי הוא מכפר על גסות הרוח, וזה כולל כמה מיני עון שיחסו להם רבותינו ז"ל התלויין בגסות הרוח, הן שהסתכלו בשכינה מתוך לב גס, הן מה שהורו בפני משה רבן, וכמה מיני עבירות זכרונם למעלה פרשת שמיני [א, א] ולפי שבני אהרן מתו על ש'חזו את האלהים' בעוד היותם מלוכלכים בחטאים אלו, על כן צוה לאהרן בבואו לראות כבוד ה' יהיה נקי מכל לכלוכי חטאים אלו, וילבש ארבעה בגדי לבן אלו המלבנים החטאים האלו, שאם יאדימו כתולע כצמר יהיו,

ועוד שכדרך שבא לראות פני השכינה לבושיה כתלג חיור כך בא לראות בבגדי לבן.

קרבן חרום למגידי השיעורים

עקב בהלת הקורונה אשר גרמה להפסקה ארוכה במסגרת השיעורים שעל ידי ארגון 'במסילת התורה', ורבני ומגידי השיעורים אינם מקבלים משכורת בעת הזו, ורבים מהם עומדים בפני קושי כלכלי, נבקש מאלפי קוראי העלון לעמוד לימינם.

המעוניינים לתרום יפנו [לממיל המערכת](#)

או דרך הלינק המצורף בזה תחת הלשונית – [עלון כלי יקר](#).

[לחץ כאן](#)

ויזכו לכל הברכות ברוחניות ובגשמיות בבחינת בכל מכל כל

סיבת הכפרה ביום הכיפורים

'לפני ה' תטהרו' [ויקרא טו, ל]

כי אין יום כיפורים מכפר כי אם לשבים, [שבועות יג]. וקודם שיכפר עליהם ה' חייב כל אדם לטהר עצמו מכף רגל ועד ראש מכל טומאת העון, לכך נאמר 'לפני ה' תטהרו', ו'לפני' משמש לשון קודם.

וגדולה מזו מצאתי בספר הזוהר [קדושים פז]: על פסוק 'מפני שיבה תקום' [ויקרא יט, לב] שקודם זמן השיבה יקום האדם משנת תרדימתו לשוב אל ה' קל וחומר לשון 'לפני', והיינו לפני בא יום ה' הגדול והנורא תטהרו על ידי התשובה, ואחר כך יטהר ה' אתכם על ידי הכפרה.

והזהיר עוד על התשובה הפנימית הלבבית שהיא לפני ה' כי הדבר המסור ללב אינו נגלה כי אם לה' לבדו, שלא יהיה מן הצבועים הצמים ומתענים ומרבים תחינות כדי שיהיו מוחזקים לצדיקים 'והוא דור טהור בעיני הבריות ומצואתו הפנימית לא רוחץ', לכך נאמר לפני ה' תטהרו.

ורבותינו ז"ל [יומא פה:] דרשו, דווקא עבירות שלפני ה' דהיינו שבין אדם למקום יום הכיפורים מכפר, אבל לא העבירות שבין אדם לחבירו, על כן נאמר 'ועל כל עם הקהל יכפר' [פסוק לג],

רצה לומר דווקא כשנעשו קהילה אחת להיות באגודה אחת להיות שכם אחד לעבוד את ה', אז הקדוש ברוך הוא מקבל תשובתם ולא בזמן שחלק לבם,

ולפי שמדרך העולם שביום כיפור מבקשין מחילה זה מזה, ולמחרתו חוזרים לסורם, על כן נאמר [שמות לה, א] 'ויקהל משה', למחרת יום הכיפורים [עיי' רש"י שם] עשה אותם קהילה אחת כדי שיהיו כן כל ימות השנה, ולפי שכל דברי ריבות נמשכים מן העסקים שבין אדם לחבירו, על כן ישב לשפוט את העם למחרת יום כיפור כי על ידי זה יהיו קהילה אחת, וכל העם על מקומו יבא בשלום.

ומטעם זה נקרא יום זה 'שבת שבתון', כי ביטול העסקים והשביתה סבה גדולה אל השלום, וכפל השביתה לפי שכל אדם יש לו המייה ותנועה חיצונית ופנימית.

החיצונית על ידי כלי המעשה בכל מלאכה, והפנימית באה מן החלב והדם ההומים אחר בקשת התאוות, וביום השבת אינו נח כי אם מן החיצונית, וביום קדוש זה הוא נח משתיהם כי אין גם אכילה ושתייה על כן נקרא שבת שבתון.

כמעשה ארץ מצרים וכנען לא תעשו

'כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה' [ויקרא יח, ג]

ומדלא ערבינהו ואמר שתי פעמים 'לא תעשו', נוכל לומר שפרט כל עון בפני עצמו, והכתוב מאשים את ישראל על אשר בקשו לישב ישיבה של קבע במצרים, כמו שפרשתי למעלה סוף פרשת ויגש [מ, כז] על פסוק 'וישב ישראל בארץ גושן'. שבאשמת ישראל ידבר והאשימם אלהים על שבקשו לישב ישיבה של קבע במקום אשר אמר אלהים להם כי יהיו שמה גרים ולא תושבים, וכל זה עשו בעבור שהיו אדוקים בגלולי מצרים כמו שנאמר ביחזקאל [ג, ה-ה] 'ואודע להם בארץ מצרים וגו' וימרו בי וגו' ואת גלולי מצרים לא עזבו וגו',

וכן פירש רש"י פרשת בא [ז, כג] שהיו באותו דור רשעים שלא רצו לצאת ממצרים ומתו בשלשת ימי אפילה. ועל זה נאמר כאן 'כמעשה ארץ מצרים', כאותו מעשה שעשיתם בארץ מצרים, ומהו המעשה הרע אשר עשיתם, 'אשר ישבתם בה', שבקשתם בה ישיבה של קבע מצד שחשקה נפשכם בגילוליהם ובשיקוציהם נפשם חפצה, לא תעשו עוד כאלה לבקש ישיבה של קבע בין עם סורר ההולכים בדרך לא טוב פן תלמדו ממעשיהם כי כן קרה לכם במצרים.

'וכמעשה ארץ כנען', היינו שהוא מאשים את ישראל על שמאסו בארץ הקדושה אשר היתה חביבה על האבות והמה מאסו בה עד אשר הוצרך הקדוש ברוך הוא להביאם שמה בעל כרחם שלא בטובתם, וזהו שאמר 'כמעשה ארץ כנען', כאותו מעשה שעשיתם בארץ כנען, ומהו המעשה אשר אני מביא אתכם שמה כי עיניכם הרואות שאני מביא אתכם שמה בעל כרחכם כי באלים אמרו [שמות טז, ג] 'מי יתן מותינו ביד ה' בארץ מצרים', המרגלים אמרו [במדבר יד, ד] נתנה ראש ונשובה מצרימה.

וכן אמרו רבותינו ז"ל [במדבר רבה כא, י] הנשים היו מחבבות הארץ והאנשים שנאוה, וכן הוצרך הקדוש ברוך הוא להסיבם דרך המדבר ים סוף שלא ישובו מצרימה, ומכל זה ראיה שמאסו בארץ הקדושה הנבחרת מימות האבות למקום קדושה וטהרה ורוב מצות התורה תלויות בארץ, ובכל אלה מאסו ישראל עד אשר הוצרך הקדוש ברוך הוא להביאם שמה בעל כרחם ולישא אותם על כנפי נשרים, כאשר ישא האומן את היונק אל המקום הזה, ועל ידי סיבוב מדברות שלא יהיה להם מקום לחזור.

לא תעשו כן עוד אלא תלכו לרצונכם אל המקום אשר אמר האלהים כי זה הוא המוכן לשמירת כל משפטי ה' וחקותיו,

ונתן טעם על ראשון ראשון על מה שאמר שלא יבקשו ישיבה של קבע בארץ טמאה במצרים כדי שלא ילמדו לעשות כתועבותם על זה אמר 'ובחוקותיהם לא תלכו'. ועל אחרון אחרון שזרזם לילך אל הארץ הקדושה כדי לקיים המצות התלויות בארץ, על זה אמר 'את משפטי תעשו וגו', כי המה משפט אלהי הארץ.

לבקש שכר העולם הבא ולא שכר העולם הזה - רמז מהקרבת

‘וכי תזבחו זבח שלמים’ [ויקרא יט, ה]

מבאר רבנו זי"ע בעיר גבורים, מה ענין זה לכאן, אלא שהוא מדבר בזביחת היצר הרע, והוא בתלמוד תורה העומדת במקום כל הזבחים בזמן שעוסק בה, ונקראת ‘זבח שלמים’ על דרך [משלי ג, יז] ‘וכל נתיבותיה שלום’, וכשם שפרט למעלה באומרו [פסוק ל] ‘את שבתותי תשמרו’ שהשכר על מצות אינו בעולם הזה רק לעולם הבא, כמו כן פרט הענין כאן,

וזהו שאמר הכתוב ‘וכי תזבחו זבח שלמים’ היינו זבחי אלהים רוח נשברה, ‘לרצונכם תזבחו’ היינו לפי שאין לאדם מוכרח על הפעולות הטובות, שהרי הכל ברצונו, והבחירה נתונה בידו לעשות טובה או רעה, שזולת זה לא היה ראוי לגמול אם היה מוכרח בפעולותיו. הדא הוא דכתיב ‘לרצונכם תזבחו’ שאם אתה רוצה לזבוח יצרך בתלמוד תורה, אז תעשה הדבר ברצונך שאין מכריחין אותך על זה.

ואמר ‘ביום זבחכם יאכל’ [פסוק ג], שביום שאתה עוסק בתורה הנקראת ‘זבח’ לפי שעומדת במקום הקורבנות, כמו שאמרו רבותינו ז"ל [מנחות קי]. ‘העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה וכו’, וזהו שאמר ש‘ביום זבחכם’ היינו ביום שתעסק בתורה אז יאכל היצר הרע, כמו שאמרו רבותינו ז"ל [סוכה נב]. ‘אם פגע בך מנוול זה משכוהו לבית המדרש’, ואם תשאל על שכר היכן הוא, על זה אמר ‘וממחרת’ היינו לעולם הבא תמצא שכר הנקרא ‘מחר’, כמו שאמרו רבותינו ז"ל [עירובין כב]. ‘היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם’.

‘והנותר עד יום השלישי באש ישרף’, היינו כי ידוע שהעולם הבא נקרא ‘יום השלישי’, על דרך שנאמר [הושע ו, ב]. ‘ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו’, ואמרו רבותינו ז"ל ‘היום לעשותם ולא למחר לעשותם’ [עירובין כב], שלעולם הבא אין זמן לעשיית המצות, לפיכך אמר ‘והנותר עד יום השלישי’ שיאמר שלעולם הבא אעשה מצות ומעשים טובים, אז ‘באש ישרף’ של גיהנם, כי לעולם הבא אין זמן לעשיית המצות כי אם לקבל שכן.

ואמר [פסוק ז] ‘ואם האכל יאכל’ רצה לומר, כי ידוע שעולם הזה אין זמן לקיבול שכר, שהרי למחר לקבל שכרן ולא היום, לפיכך על האדם החפץ לאכול שכר מצוותיו בעולם הזה נאמר ‘האכל’ היינו ה’ אכל, ויאכל היינו י’ אכל, והוא רמז בתוספת ה’ ויו"ד שבמלת ‘האכל יאכל’ שהוא רוצה לאכול שכר המצות והתורה הנכללים בעשרת הדברות, ושכר הנשמה שיש לה ה’ שמות, אז ‘ביום השלישי פיגול הוא לא ירצה’. וזהו שאמר ‘ואכל האכל יאכל’ היינו שאוכל כל שכרו בעולם הזה, אז לעולם הבא ‘ביום השלישי פיגול הוא לא ירצה’, אף אם ירצה אז לעשות פעולות טובות ‘לא ירצה’ כי אין זמן שם לעשיית המצוות. ונקרא העולם הבא ‘יום השלישי’ כי השכר בא בשלשה זמנים, היינו כפי שפירש רבנו בחיי [פרשת בראשית] שישכר הרוחני בא בשלשה זמנים, א. בעולם הנשמות הבא מיד לאחר המיתתו, ומעולם הנשמות לעולם הרוחות, ומעולם הרוחות לזמן התחיה. וכן פירש הרמב"ם [בשער הגמול פרק ג] וזהו סוד הכתוב ‘יחינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו’ ולפיכך הזכיר כאן בפרשה ‘יום השלישי’ דווקא, כי הוא אחרית כל שכר ותקות כל מקוה, והמשכיל יבין זה, כי הוא נעלם ועמוק.

ולפי שהזהיר באומרו [פסוק ח] ‘ואוכליו עונו ישא’, שלא יאכל שכרו בעולם הזה, על כן סמך לענין זה פסוק ‘ובקצרכם קציר ארצכם וגו’ [פסוק יט], כי הקצירה מרמזת על קיבול שכר, כי המצות נמשלו לזריעה, שנאמר [הושע י, יב] ‘זרעו לכם צדקה’, וקיבול השכר נמשל לקצירה, כענין שנאמר [משלי כ, ד] ‘מחרף עצל לא יחרוש ושאל בקציר ואין’, היינו שמרוב עצלותו הוא מתעצל בעשיית המצוה בעולם הזה, ‘ושאל בקציר’ היינו בזמן קיבול השכר, על דרך שנאמר [הושע י, יב] ‘וקצרו לפי חסד’ שהוא השכר, ‘ואין’ שאין לו כלום, כי מי שלא טרח בערב שבת מה יאכל בשבת [עבודה זרה ג]. וזהו שאמר ‘ובקצרכם קציר ארצכם’ היינו זכות התורה הנקראת ‘ארץ’, שנאמר [יהווקאל לו, ב] ‘ומארצו יצאו’ ומתרגמין ‘ומאורייתיה יצאו’.

‘לא תכלה פאת שדך לקצור וגו’, רצה לומר שבזמן שלא תבקש לאכול שכר בעולם הזה, בזכות זה תזכה לכלות האומות עובדי אלילים, ולעשותם הפקר כפאה, ואתם תזכו לגאולה, שנאמר [ישעיה כו, יב] ‘ואתם תלקטו לאחד אחד’, אבל בזמן שאתם עובדים מחמת קיבול פרס לאכול משכרכם בעולם הזה, וזהו שאמר הכתוב ‘ובקצרכם קציר ארצכם’ בזמן שאתם מבקשים לקצור מיד השכר, אז ‘לא תכלה פאת שדך’ כלומר, שלא תזכה לכלות האומות עובדי אלילים לשייתם הפקר כפיאה. ‘ולקט קצירך לא תלקט’ שאף אתם לא תלקטו לאחד אחד כנזכר.

‘וכרמך לא תעולל’ שלא תזכה לעולל כרמך, שהרי כתיב [ישעיה ז, כג] ‘כל מקום אשר יהיה אלף גפן באלף כסף לשמיר ושית יהיה’, ואפילו ‘פרט כרמך’ לא תזכה ללקט, וזה היה לישראל בזמן החורבן, שנאמר שם [ישעיה כב, יג] ‘והנה הרוג בקר ושחוט צאן וגו’, כבר אכלו בזה כל שכרם, לפיכך נענשו בעונש זה, ולכך מזהיר ישראל בהיותם בגולה שלא יאחזו בדרכי אבותם להשים כל ימיהם כחגים, רק שכל מצוה שיעשו הוא כדי שייזכו לביאת הגואל ושתזכה הנשמה לעולם הבא, וזהו שנאמר [פסוק יז] ‘לעני ולגר תעזוב אותם’, שיעזוב שכר המצות לביאת הגואל הנקרא ‘עני’ שנאמר [זכריה ט, ט] ‘עני ורוכב על חמור’, ולנשמה קרא ‘ילד מסכן’, ולגר היינו לעתיד, שנאמר [ישעיה נד, טו] ‘מי גר אתך עליך יפול’, וכתיב [ישעיה יד, א] ‘ונלוה הגר עליהם’, והנשמה אף היא נמשלה לגר בין הכוחות הגופניים, לפי שכולם מתנגדים לה, וזהו שאמר הכתוב ‘לעני ולגר תעזוב אותם’, שיעזוב להם השכר ולא יאכלו בעולם הזה שכרם. ועיין שם מה שביאר רבנו זי"ע המשך כל הפרשה בענין זה, ונפלא הוא.

עוול - באמת ובמשפט

'לא תעשו עול במשפט' [ויקרא יט, טו]

דבר זה נאמר אף בסוף הפרשה [פסוק לה] 'לא תעשו עול במשפט במדה במשקל ובמשורה', ונראה שביאור שניהם אחד הוא, וזה שלא יעשה עול שהוא באמת ובמשפט, רצה לומר, המעשה ההוא בצדק ובמשפט הוא, והדין נותן שכך ראוי לעשות, אבל מכל מקום הענין ההוא 'עול', הא כיצד, זה שביאר הענין ואמר 'לא תשא פני דל', ופירש רש"י, 'שלא תאמר עני הוא והרי העשיר חייב לפרנסו, ואם כן אוכה העני בדין, ונמצא מתפרנס מן העשיר בנקיות'. וענין זה באמת הוא ראוי, ומחוייב להעלות, שהרי העשיר בוודאי חייב לפרנס העני, והרי הענין במשפט הוא. אבל מכל מקום 'עול' הוא במשפט, כי במילת משפט מיעט המקום, שאינו מקום המשפט, ורצה לומר במקום אחר אכן אין זה עול, כי הרי בוודאי חייב לפרנסו, ויש להוציא מיד העשיר לטובת העני, אבל במקום המשפט הוא 'עול', כי אין לשנות בעבור זה שורת המשפט, אלא המשפט יעשה דרכו, ובזמן אחר יחייב את העשיר לפרנס העני.

וכן בסמוך, בענין המידה והמשקל, יש לך אדם שעושה במשפט ומכל מקום הענין 'עול', הא כיצד, כי יש לך אדם שמקטין מדתו ונותן אותה בזול יותר מאחרים כדי שיהיה לו קופצים, כי יחשבו שהוא מוכר בזול ואינו יודעין שהקטין מדתו, וכפי האמת הוא עושה במשפט כן, שהרי אינו גוזל הבריות כלום, ומכל מקום הוא 'עול' אחר שעושה כן דרך רמאות ומסבב שאחרים אין להם קונים וכל דוגמתו שיש בו צד משפט וצד עול הכל בכלל.

ומדקאמר כאן לא תעשו, נראה לי שאין זה מדבר בהטיית משפט שהרי הוא לאו שאין בו מעשה, אלא שיש בו אזהרה שלא יתיר לעצמו מה שאוסר לאחרים, כי כל דיינא דמפקין מיניה ממונא בדינא לאו דיינא הוא [בבא בתרא נח:]: אף על פי שפשוטו הוא 'אפילו שורף גדישו וכו' [עין ספרי דברים א. יז] מכל מקום יש בו רמז גם על הדין שיהיה מנוקה מכל מום ועול, ואחר כך יקשט אחרים, כמעשה של ההוא שקצץ אילנו הנוטה לרשות הרבים בלילה תחילה [ירושלמי בבא בתרא ב, יא] לכך נאמר אל הדיינים לא תעשו אתם הדבר שאתם פוסקים במשפט כי הוא עול.

ואולי שלזה כיון רש"י שפירש שהדיין המקלקל את הדין קרוי עול שניו וכו', לשון 'קלקול' מורה שאינו מדבר במטה דין, כי אם במקלקל הדין הישר, כי בזמן שהוא אינו מקיים מה שפוסק לאחרים הרי הוא מקלקל הדין, שרבים קוראים תגר על הדין ואינן רוצין לקיימו מצד שתולין עצמם בדיין, ועל כן מביא רש"י לראיה מן פסוק כי תועבת ה' וגו' כל עושה עול הנאמר בפרשת משקלות [דברים כה, טז] ושם נאמר 'לא יהיה בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה'. [שם כה, יג] והוא ששוקל לאחרים בקטנה ולעצמו בגדולה, וזה דוגמת הדיין המתיר לעצמו מה שאוסר לאחרים, ואחר כך מביא פסוק 'ולא תביא תועבה אל ביתך' [שם ז, טו], כי הדיין דמפקין מיניה ממונא בדין, הוא המביא תועבה אל ביתו מה שהוא פוסק לאחרים תועבה, הוא מביא אל ביתו. וזה רמז נכון וברור וענין יקר.

סיבת שיער לעזאזל

'לא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירים' [ויקרא יז, יז]

סמך פרשה זו לכאן, לפי שיש מקום למינים למטעות ולומר ששליחת השעיר המדברה הוא לשעירים חלילה, על כן הזהירם מיד על שחיטת חוץ והורה שרצה ה' אדרבא למנוע מהם הזביחה לשעירים אשר התעסקו בהם לפניו, מדקאמר לשון 'עוד',

וענין השעיר אינו עבודה וזביחה כי אם חלקו של סמאל, וכן פירש הרמב"ן [ויקרא טז, ח] וזה לשונו: 'צוה הקדוש ברוך הוא שנשלח שעיר במדבר לשר המושל במקומות החורבן, כי הוא העילה למוכבי החרב והדמים והמלחמות והפצעים והמכות והפירוד והחורבן והכלל נפש לגלגל מאדים, וחלקו מן האומות עשו, שהוא עם הירש החרב והמלחמות. ומן הבהמות, השעירים והעזים, ובחלקו עוד השדים הנקראים מזיקין ושעירים והאריך שם הרב בלשונו.

והנה מקום אתי לתרץ בזה מה שאמר בשחטי חוץ דם יחשב לאיש ההוא, פירש רש"י כשופך דם האדם וכו', ויש להקשות מה ענין שוחט בחוץ לשפיכת דם האדם, אלא לפי שהשוחט בחוץ לשעירים מושך כחו מן מאדים המשפיע החרב וההריגה נמצא שיפה אמר דם יחשב לאיש ההוא כי הוא חשוב באמת לשופך דם כי זה כחו של אלוהו, וזה פירוש יקר.

נקמה רק מהרוצה להעבירך מעל מצות ה'

'לא תקום ולא תטור את בני עמך' [ויקרא יט, יח]

כאן לא אמרה תורה 'עמיתך', לפי שהנקימה והנשירה תכונה רעה בגוף האדם, ואין מן הראוי לבקש נקמה על שום אדם שהוא מבני עמך אם טוב ואם רע, לפי שמסתמא הנקמה היא על מה שעשה לך בגופך או בממונך והדברים ההם אינן ספונין וחשובים כל כך שיהיו ראויין לנקם עליהם.

אמנם מותר לעשות נקמה בגוים, כי המה מסתמא רוצים להעבירך מעל מצות ה' ולהדיחך מעל ה' אלהיך וזה דבר חשוב וספון וראוי לבקש נקמה על זה. כי היא נקראת נקמת ה', לכך נאמר כאן 'את בני עמך' למעט הגוים שאינן מבני עמך שנאמר [תהלים קמט, יז] 'לעשות נקמה בגוים' כי נקמת ה' היא.

ועל זה אמרו רבותינו ז"ל [ברכות לג.] גדולה נקמה שנתנה בין שתי שמות, שנאמר 'אל נקמות ה' [שם צד, א], הורו באצבע שתחילת הנקמה וסופה לא תהיה כי אם לשם ה', דהיינו בזמן שיבקש איזו אדם וקלקל כל מעשיו אשר בנה ואשר נטע הילד, והילד צועק לפני אביו מעשה גדולה ומרה על זה, ואילו היה אביו משגיח בו ועושה רצונו היה הורג לזה האדם, אמנם אביו אינו משגיח בקולו כלל, כי אף אם הקטן כפי מיעוט שכלו הוא חושב שזה הגדיל לעשות לו רעה גדולה, מכל מקום האב רואה בשכלו שאין הדבר כן, ושכל מעשה הבן היו הבלים מעשה תעתועים ואינן כדאי שבעבורם יהיה לזה כאויב ומתנקם, כי כפי האמת לא עשה לו זה כלום.

אבל על כל המאורעות שבגופות, לא רצה ה' שיבקש האדם נקמה עליהם. משל למה הדבר דומה, לתינוק המשחק ועושה מעשה נערוות באיזו בנין או איזו דבר אחר, ובא איזו אדם וקלקל כל מעשיו אשר בנה ואשר נטע הילד, והילד צועק לפני אביו צעקה גדולה ומרה על זה, ואילו היה אביו משגיח בו ועושה רצונו היה הורג לזה האדם, אמנם אביו אינו משגיח בקולו כלל, כי אף אם הקטן כפי מיעוט שכלו הוא חושב שזה הגדיל לעשות לו רעה גדולה, מכל מקום האב רואה בשכלו שאין הדבר כן, ושכל מעשה הבן היו הבלים מעשה תעתועים ואינן כדאי שבעבורם יהיה לזה כאויב ומתנקם, כי כפי האמת לא עשה לו זה כלום.

כך הוא הענין בין אבינו שבשמים לברואיו אשר לפי מיעוט השגתם במושכלות הם חושבים כי כל עניני העולם הזה יש בהם צד מעלה ושלמות, והנוגע בכבודם או בגופם או בממונם נראה להם כי הגדיל לעשות עמהם רעה וצועקים לאביהם שבשמים שינקם נקמתם, אבל לפעמים אין הקדוש ברוך הוא משגיח בקול זעקתם כשאין ברעה זו תערוכות דבר הנוגע בנשמתו של אדם, כי בעיני השם יתברך כל הענינים אשר בני אדם מסגלים בהם בעולם הזה, דומין ממש לצחוק ושחוק אשר עשה לו הילד שהזכרנו, על כן אין הקדוש ברוך הוא משגיח בהם, וזולת בזמן שעל ידי מאורעות שבגופות יגיע לו ביטול תורה ומצוה אז הנקמה נקמת ה'.

ועל דבר זה מיוסד המזמור, המתחיל 'אל נקמות ה' וגו' [תהלים צד, א] המקדים לומר שאין לבקש נקמה כי אם בדבר שהוא נקמת ה' כאמור, אחר כך אמר 'עד מתי רשעים ה' וגו' עד ה' יודע מחשבות אדם כי המה הבל'.

וביאור הדבר הוא, שבא להשקיט תלונות האומרים עזב ה' את הארץ וגוזרים אומר שודאי לא יראה י"ה ולא יבין בכל מעשה השפלים, כי איככה יוכל וראה באבדן מולדתו עניים ומדוכים אלמנה גר ויתום, ולא יקח נקמה מן עושי הרעה אין זה כי אם מצד שאין השגחתו יתברך בשפלים. על זה אמר כמתרין, לומר שאין הדבר כן, אלא לפי שה' יודע מחשבות האדם כי המה הבל, כמשל התינוק המשחק, על כן אין הקדוש ברוך הוא מקפיד עליהם בכל זמן.

ועל זה מיוסד כל המזמור האומר 'עד מתי רשעים ה' וגו', אחר שאמר 'אל נקמות ה', קרא תגר על האומרים 'לא יראה יה וגו' זהו שאמר, 'עמך ה' ידכאו ונחלתך יענו ויאמרו לא יראה יה וגו', דאם לא כן למה לא ינקום ממנו, על זה השיב ואמר 'בינו בוערים בעם וגו' היוצר עין הלא יביט וגו'.

ואם תאמר אחר ששומע ומביט למה לא ינקום ממנו שהרי אל נקמות ה', על זה אמר כמתרין, 'ה' יודע מחשבות אדם כי המה הבל', כי אין המאורעות שבגופות בעינינו דבר גדול הנה בעיני ה', 'מוסר הבלים המה' [ירמיה יח], כמשל התינוק המשחק.

ואם תאמר על כל פנים למה יראה ה' עמל וכעס שרשע מכתיר את הצדיק, על זה אמר 'אשרי הגבר אשר תיסרנו י"ה ומתורתך תלמדנו', כי את אשר חפץ ה' בו אותו יוכיח ביסורין אך שלא יהיה בהם ביטול תורה כמו שלמדו רבותינו ז"ל מן פסוק 'ומתורתך תלמדנו' [ברכות ה.], לפי שאם היה בהם ביטול תורה היה הקדוש ברוך הוא מתנקם מן המסבבים בטולה.

לכך נאמר 'לא תקום וגו', כי כל עניני העולם הזה אינן חשובים לפני השם יתברך ודומה כאילו לא עשה לו כלום, על כן אין נכון לבקש נקמה משום אדם שהוא מעמיו.

מאמר ספירת העומר - מאמר ב

הטעם השני הוא, שבמצות חג הפסח אמת שנרמזו כמה מידות טובות כפולות ומכופלות הנמצאים באומות ובישראל, כמו שאמרו ז"ל [סנהדרין לט:]: כתיב ובחקות הגוים הלכתם, וכתיב ובחוקות הגוים לא הלכתם, הא כיצד, אלא כמקולקלים שבהם עשיתם, כמתוקנים שבהם לא עשיתם, הרי שגם האומות היו מתוקנים בקצת מידות טובות, ולפיכך בחג הפסח לא נתנה התורה עדיין, ולא בא הרמז בכל הלימודים ההם כי אם על המדות אשר בהם ישתתפו האדם ובהמה דהיינו ישראל והאומות.

גם כי שהמידות הטובות משותפות לחומר וצורה, לפיכך קרבנם שעורים משותפים לאדם ובהמה ולחומר ולצורה, אמנם בעצרת שקבלו התורה שאין לכל אומה חלק בה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל [סנהדרין נט:]: בן נח שעסק בתורה חייב מיתה, גם לחלק הבהמי שבאדם אין לו חלק ונחלה בה כנודע לכל, הוה קרבנם מחטים המיוחדים למין האדם בלבד, ואין להם שיעור כאמור. אך המדות הם במידה ובמשקל כנודע מענינם.

אך בספירה זו בכללה מצינו שלשה טעמים נכבדים, והראשון כבר הוא מבואר, שהמה כנגד ימי חלדו של אדם, ולפיכך ממעטין בהם בשמחה, כי כך אמר שלמה [קהלת ב, ג]: 'לשחוק אמרתי מהולל ולשמחה מה זו עושה', ואין לאדם שמחה בעולם הזה כי אם בפקודי ה' ישירים משמחי לב [תהלים יט, ט], לכך נהגו לשמוח קצת בל"ג בעומר, רמז לדבר [תהלים קיט, יח]: 'גל עיני והביטה נפלאות מתורתך', והוא אחר יום ל"ב כי לא נתן ה' לנו ל"ב לדעת ועינים לראות עד היום הזה [דברים כט, ג], גל שאחר לב, רמז לתורה שתחילתה וסופה 'ל"ב'. והמלה הפוכה בתורה לפי שהוא כחותם, שנאמר [ישעיה ח, טז]: 'חתום תורה בלמודי'. זה שאמר [תהלים קמז, ג]: 'ומשפטים בל ידעום' כדי שיהיה לב אחר חתימה.

ולפי שהספירה זו היא כנגד ימי חלדו, לכך אין מברכין בה שהחיינו אחר שכל ימיו מכאובים וחיי תלויים לו מנגד ואינו בטוח בכל יום מן המות, אמנם בעצרת יום קבלת התורה שנאמר בה [דברים ל, ג]: 'כי הוא חייד וגו'', אז מברכין שהחיינו. לזה נאמר [תהלים קלג, ג]: 'כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם', לפי שבחיי העולם הזה מאחר שאינן עד העולם ויש להם קצבה, אינן בכלל ברכה, אמנם בחיים הנצחיים הבאים מפאת התורה 'שם צוה ה' את הברכה' לפי שהם חיים עד העולם, וכמו שאמרו [תענית ח:]: 'אין הברכה מצויה בדבר המדוד והמנוי, כי אם בדבר הסמוי מן העין', ודבר המנוי הוא ספירה זו שאנו סופרים כנגד ימי חלדו, שיש להם מדה ומנין וקצבה, ושם אין הברכה מצויה, כי אם בחיי העולם הבא הנצחיים הסמויים מן העין, כמו שנאמר [ישעיה סד, ג]: 'עין לא ראתה וגו'.

וזהו שאמר בעל המאמר [מנחות סב:]: 'שהעומר בא לבטל רוחות רעות', היינו רוח עושים אשר מסך ה' בקרב הרשעים, וארבע רוחות של טומאה שהטילה נחש בחוה, שאמרו במדרש הזוהר [ריקאנטי פרשת בראשית ד"ה ספר הבהיר]: רוח שטות רוח זנות רוח חמדה רעה רוח חטאת וכו', כל אלו הרוחות הרעות המושכיל יבטלם בלבו בהשקפת ספירה זו אם ירד לעומק תכליתה.

'מעלה ומוריד לבטל טללים רעים', היינו שיוסיף אומין בהשתדלות נפשו להעלותה למקום חוצבה, כמו שאמר [קהלת ג, כא]: 'רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה', כי רוח בני האדם העולה היא למעלה, כשיריד עליה משמים טל אורות וגשם נדבות, ורוח הבהמה היורדת מצד טללים רעים המשמשין בעולם הזה ומצמיחין שורש פורה רשע ולענה, 'ומוליד ומביא למי שהרוחות שלו' היינו לאשר בידו נפש כל חי.

ורבי שמעון לקח לו דרך אחרת, היינו כי בספירה זו יגעת ומצאתי עוד טעם שני שבא במספר ארבעים ותשע קודם יום קבלת התורה הנדרשת בארבעים ותשע פנים, כמו שנאמר [משלי ב, ד]: 'וכמטמונים תחפשנה', היינו מ"ט מונים ב' פעמים כמנין 'צח', שנאמר [שיר השירים ה, י]: 'דודי צח ואדום', ומה שהיא נדרשת בארבעים ותשע פנים טהור, וארבעים ותשע פנים טמא, לפי שחמישים שערי בינה נבראו בעולם, וכולם נמסרו למשה חסר אחת [ראש השנה כא:]: ומצד ארבעים ותשע שערי בינה שנמצאו בהשגת אנוש, יש לאל ידו לדרוש התורה בארבעים ותשע פנים כי השער החמישים סגור הוא לא יפתח, ה' אלהי ישראל בא בנ.

ובזה ראיתי ליישב מה שנאמר [ויקרא כג, טז]: 'תספרו חמישים יום' וכתיב [שם, טז]: 'וספרתם לכם שבע שבתות' דהיינו ארבעים ותשע יום. כי באמת יש לספור חמישים כנגד חמישים שערי בינה, אמנם לכם לא מסרתי כי אם ארבעים ותשע, לכך נאמר 'וספרתם לכם שבע שבתות' ואצל 'חמישים' לא נאמר לכם'. כי יום החמישים דהיינו העצרת קודש הוא לה' ולא לכם, וכן במנין שנת השמיטות כתיב [ויקרא כה, ח]: 'והיו לך ימי שבתות השנים תשע וארבעים שנה', וכי מניינא אתא לאשמועינן, אלא שבא למעט שנת החמישים, לכך נאמר בארבעים ותשע השנים 'והיו לך', לאפוקי שנת החמישים קודש לה' הוא,

ולפי שכל החכמות נכללים בתורת ה', על כן באה הספירה במספר זה קודם מתן תורה.

עוון הארץ עצמה

'ותטמא הארץ ואפקוד עונה עליה וגו' [ויקרא יח, כה]

אם יושביה חטאו הנה הארץ מה פשעה שאמר ואפקוד עונה עליה, ונראה שכל זה נמשך מן חטא הקדום כי אמר ה' 'תוצא הארץ עץ פרי' [בראשית א, יא]. שיהיה טעם העץ כטעם הפרי והיא לא עשתה כן, לפיכך כשחטא האדם נפקדה גם היא על עונה ונתקללה.

ויש להקשות למה לא נתקללה מיד, אלא לפי שעיקר השינוי הוא שרצה ה' שתתן חומר זך ודק בכל הנמצאים, ודבר זה נוגע בכל הנמצאים אשר מן הארץ מוצאם, והיא לא עשתה כן אלא נתנה חומר גס ועב ככולם, ודבר זה גרם שלא היה טעם העץ כטעם הפרי כי היה החומר גס ועכור, וזה גרם גם אל האדם להיות לו תשוקה אל התאות המוחשות ביותר, ואם היה חומר זך ונקי לא היה בא לכלל חטא, על כן לא נתקללה האדמה עד שחטא האדם כי אז היה הנזק ניכר ביותר, אבל בעץ עושה פרי לא היה הנזק כל כך גדול.

והרמב"ן כתב בפר' בראשית [ב, ט] שפרי עץ הדעת היה מוליד תאות המושגל, ולכן כסו מערומיהם אחר שאכלו ממנו על כן מצינו שבכל מקום שחטא של גילוי עריות מצוי אז הקדוש ברוך הוא פוקד עון הארץ כי היא גרמה לאדם הראשון שחטא בעץ הדעת ועל ידי זה היה לו נטיה גדולה אל העריות, כי בדור המבול שהיה הזנות מצוי שם נאמר [בראשית ו, יג] 'והנני משחיתם את הארץ, כמו עם הארץ' כי גם שלשה טפחים של מחרישה נתקלקלו, וזה היה לארץ על צד העונש לטהרה ברותחין, ומטעם זה נקרא ארץ ישראל 'ארץ לא מטוהרה', לפי שלא גושמה ביום זעם, כדאיתא ביחזקאל [כב, כה] וכתוב [ויקרא כו, לב] 'והשמתי אני את הארץ', ומכאן ראייה שבשעת הכעס גורם החטא שהארץ מקולקלת, וכמו שנאמר [דברים כט, כא-כב] 'וראו את מכת הארץ ואת תחלואיה אשר חלה ה' בה, גפרית ומלח שריפה כל ארצה', כי ברותחין קלקלה וברותחין נדונה בשריפה כל ארצה, וכן בדור המבול כתיב [בראשית ה, ה] 'ורא ה' כי רבה רעת האדם בארץ'. שנתפעלה הארץ מרעת יושבי בה.

ומה שאמר 'ואת תחלואיה אשר חלה ה' בה', יאמר על דרך משל, שכל חולה דרכו להקיא מה שבקרבו, כך נאמר גם כאן בפרשת עריות 'ותקיא הארץ את יושביה', כי תהיה בדמיון החולה המקיא המאכל אשר בקרבו, ועל זה נאמר 'ותטמא הארץ ואפקוד עונה עליה', וזה פירוש יקר.

טעם מצות כיסוי הדם

'כי יצוד ציד חיה או עוף וגו' [ויקרא יז, יג]

עיקר טעם הכסוי הוא לעשות היכר שלא יבא לידי אכילת דם, אבל בבהמות אין צורך בהיכר זה כי כבר הוא מזוהזז ועומד במה שרואה שניתן הדם על המזבח כמו שנאמר, 'ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר על נפשותיכם'.

ואין הפירוש שזה עיקר הטעם לאיסור הדם דאם כן למה אסר דם חיה ועוף.

אלא עיקר טעם האיסור הוא שלא יאכל הנפש עם הבשר, ונתן מופת על שהנפש כלול תוך הדם שהרי נתתיו על המזבח לכפר על נפשותיכם, וכפרה זו ודאי נפש תמורת נפש, ומזה תבין מדעתך טעם איסור הדם שהוא מצד הנפש שבו וזה טעם שוה בבהמה חיה ועוף, אך הכסוי הוא לעשות היכר שלא יבא לאוכלו, אבל בדם בהמה אינו צריך היכר כי די לו בזה מה שרואה שניתן הדם על המזבח, וזה סימן לו כי הדם הוא הנפש. ועוד שאין נכון שיאכל העבד משלחן רבו אבל בדם חיה ועוף אין שום היכר על כן צוה לעשות היכר במקצתו על ידי כסוי. ואף על פי שתורים ובני יונה קרבים לגבי מזבח מכל מקום בטלים המה במיעוטם כי רוב העופות אינן למזבח כמו הבהמות.

דבר אחר לפי שבשר חיה ועוף אינן בנמצא, והם מחוסרי צידה ובאין לאדם על ידי טורח גדול או ביוקר ומצד היות הדבר חביב עליו ביותר יש לחוש פן יאכל הבשר עם הדם על כן צריך לעשות היכר על ידי כסוי ורבותינו ז"ל [חולין פד.] אמרו מכאן שלמדך תורה דרך ארץ שלא יאכל בשר כי אם בהזמנה זו,

טעמו של דבר תמצא לקמן פרשת ראה בפסוק [דברים יב, כ] 'כי ירחיב ה' את גבולך ואמרת אוכלה בשר וגו' וזה לשון רבנו זי"ע שם: 'שאם ירגיל האדם את עצמו לאכול מן הבהמות המצויין אתו בבית שור או כשב או עז אז כל היום יתאוה תאוה וירגיל עצמו באכילתו דבר יום ביומו, אבל אם לא יאכל עד אשר יצוד ביערות ובמדברות ציד חיה או עוף שיש לו סכנה וטורח גדול לצודם אז תשקוט תאותו כי אין האכילה שוה בגודל הצער והטורח ועיין עוד מה שהרחיב בדבר.